

BAL ÜLKESİ

Yönetenler, Ljubomir Stefanov ve Tamara Kotevska
2019 / Makedonya Cumhuriyeti / Türkçe / 86 dakika

Türkiye Hak Sahibi

Mars Prodüksiyon
info@marsfilm.net

Türkiye Dağıtım

Başka Sinema
basin@baskasinema.com

Basın Gösterimi

23 Ocak 2020

Vizyon Tarihi

31 Ocak 2020

LOGLINE

Göçebe bir aile Bal Ülkesi'ne taşınıp kurallarını yıkmak istediğinde, Avrupa'nın en son kadın yaban arıcısı, arıları kurtarıp doğanın dengesini korumak için uğraşır.

KISA ÖZET

Balkan dağlarında yol, elektrik veya akan su olmayan izole bir alanda Hatidze Muratova ve hasta annesi yaşar. Hatidze, kuşaklardır doğal arıcılık yapan bir ailenin son çocuğudur ve birkaç saat yürüme mesafesinde olan en yakın şehre bu balları satar. Hatidze'nin bu barışçıl varlığı, arabalarıyla, yedi çocuğuya ve sığır sürüsüyle gelen göçebe bir aile ile bozulur. Hatidze, bütün olumlu bakış açısı ve temiz kalbiyle davranışlarını değiştireceklerini umarken, doğa ve insanlık, ahenk ve uyumsuzluk, sömürü ve sürdürülebilirlik çatışmaları arasında kalır. Belgeselci Ljubomir Stefanov ve Tamara Kotevska'nın BAL ÜLKESİ, yapımcılar ve öznenin arasındaki derin işbirliğini, neredeyse bir destan gibi beyaz perdeye taşıyor. En beklemediğiniz yerlerde karşınıza çıkan espiriler, insan ve doğa arasındaki zarif dengeyi, ağır ve bir o kadar da narin halini, bir kadının unutulmaz vasiyatnamesi ile bir saniyede yok olabilen yaşamı anlatıyor.

UZUN ÖZET

Balkan dağlarında yol, elektrik veya akan su olmayan izole bir alanda Hatidze Muratova ve hasta annesi yaşar. Hatidze, kuşaklar boyu doğal arıcılık yapan bir ailenin son çocuğudur ve birkaç saat yürüme mesafesinde olan en yakın şehre bu balları satar. Hatidze'nin bu barışçıl varlığı, arabalarıyla, yedi çocuğuya ve sığır sürüsüyle gelen göçebe bir aile ile bozulur. Hatidze, bütün olumlu bakış açısı ve temiz kalbiyle, kuşaklar boyu aktarılan yabani arıcılık bilgisini paylaşır. Ancak, bu göçebe aileyi geçindiren baba Hüseyin, bu işte bir kâr görünce, kendi balını satmak ister. Hüseyin'in karnını doyurması gereken yedi boğaz vardır, hayatlarını bağladığı sığırlarını otlatabileceği hiçbir yeri yoktur ve Hatidze gibi bal satışı işine girer. Hatidze'nin kuşaklar boyu aktarılan yabani arıcılık bilgilerini ve tavsiyelerini dinlemediği, arılardan bütün balı aldığı için hemen doğanın dengesi bozulur. İzleyici olarak doğa ve insanlık, ahenk ve uyumsuzluk, kaynakların sömürüsü ve sürdürülebilirlik kavramları arasında kalırız.

Yönetmenler Ljubo Stefanov ve Tamara Kotevska'nın BAL ÜLKESİ, çekirdek bir ekiple üç senede çekildi. Neredeyse bir destan gibi beyaz perdeye taşınan bu yapım en beklemediğiniz yerlerde karşınıza çıkan esprilerle, insan ve doğa arasındaki zarif dengeyi, ağır ve bir o kadar da narin haliyle, bir kadının unutulmaz vasiyatnamesi ile bir saniyede yok olabilen hayatı anlatıyor.

YÖNETMENLERİN NOTU

Bal Ülkesi'nin hikayesi, bu bölgede yaşayan insanlardan çok daha önceye dayanıyor. Ama hikayemiz, bu bölgenin son iki sakini, Hatidze ve annesi Nazife'ye odaklanıyor. Tıpkı bir işçi arının hayatını kraliçe arıya bakarak geçirmesi gibi, Hatidze de hayatını harabe barakasından çıkamayan kör ve yatalak annesine bakmaya adanmış.

Hikaye, en yakın şehre 20 km uzaklıkta bir yerde geçmesine rağmen, ne bir zamana ne de bir coğrafyaya bağlı olan, kolay ulaşılamayan bir yerden bahsediyor. Aileler eski bir Türkçe ağız ile konuşuyorlar, dolayısıyla diyalogdan daha çok görsel anlatım bu hikayayı taşıyor. Karakterlerin ilişkilerini ve hislerini vücut dillerinden anlıyoruz. İçten gelen, doğal, tanıdık okumalar seyirciyi ana karaktere ve doğaya doğru çekiyor.

1993'ün sonunda imzalanan ve doğal kaynaklara ulaşım uluslararası belirlemelerin ve kuralların konduğu Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin Nagoya Protokolü'nün amacı, üretimin -toprak, bitkiler, hayvanlar- ve tüketenin -insanlar- adil ve tarafsız bir şekilde kaynakları paylaşacaklarına emin olmak. Bu film, protokollerin görmezden gelindiğinde arıların soyunun geleceği hakkında olabilecekleri gösteriyor.

Hatidze'nin bu hikayesi, doğa ve insanlığın ne kadar bir arada olduğu ve bu temel bağı umursamazsak neleri kaybedeceğimizi anlatıyor.

YÖNETMENLER TAMARA KOTEVSKA VE LJUBOMIR STEFANOV VE GÖRÜNTÜ YÖNETMENİ SAMİR LJUMA İLE BİR SOHBET

BAL ÜLKESİ FİLMİ NASIL ORTAYA ÇIKTI?

SAMİR LJUMA: Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC) tarafından Makendonya'da The Nature Conservation Project (NCP) için doğa odaklı bir video çekmek için görevlendirilmiştik. Ljubo araştırma için bölgeye gittiğinde kuşaklardır devam eden yaban arıcılığının hala orada olduğunu fark etti. Orada Hatidze'yle tanıştık ve metodlarını ilginç bulduk: Neden balın sadece yarısını alıyordu? Günümüzde arıcılığında, arılara düzenli ve yüksek miktarda bal yapmaları için şeker veriliyor, ancak Hatidze bunu asla yapmıyor. Kış ayarlarında polen toplayamadıkları için, Hatidze arıların kış boyunca kendi ballarıyla beslenebilecekleri kadarını bırakıyor.

TAMARA KOTEVSKA: Hatidze'nin bütün ailesi arıları bu şekilde besliyormuş. Babası, dedesi, büyük dedesi... Ne kadar geriye gittiğini bilmiyoruz ama bu bir gelenek haline gelmiş.

KAÇ SAATLİK MATERYAL TOPLADINIZ? KURGU SÜRECİ NASILDI?

TAMARA: 3 yılda 400 saatlik görüntü topladık. Dramaturji bizim için her zaman çok netti. Başlangıçtan beri biz Hatidze ile ilgili bir hikaye anlatmak istiyorduk ancak Hüseyin'in ailesi ortaya çıkınca, hikaye Hatice ve bu ailenin arasındaki çatışmaya ve bunun bölgedeki dengelere etkisine dönüştü. Kurguya çekimler devam ederken başladık. Böylece eksik parçaları görebiliyorduk. Örneğin, çocuklarla ilişkilerin olduğu sahnelerin eksik olduğu farkederek gidip bölgede daha fazla zaman geçirip, konuyla ilgili daha fazla bilgi toplamaya çalışıyorduk.

HATİDZE'Yİ NASIL BULDUNUZ?

LJUBO: Önce arıların doğal ortamı olan kayalıklarda arı delikleri bulduk ve bu bizde bir merak uyandırdı. Bu kayalıkların içine bu delikleri kimin yaptığını, kimin işaretlediğini sorguladık. Böylece Hatidze'ye ulaştık ve onun hikayesini araştırmaya başladık. Üç aylık araştırma sonunda bu hikaye üstünden devam etmeye karar verdik ve üç yıl boyunca devam ettik.

NE KADAR SÜRELİĞİNE BEKIRLIJIA'DAYDINIZ?

TAMARA: Gittiğimiz yer çoğu insan için yaşanamayacak bir yerdi. Bu yüzden en fazla beş gün kalabildik. Giderken yanımızda yemek ve su götürüyorduk, duş alacak ve kalacak bir yer bile yoktu. Kısaca, hiçbir şey yoktu.

SAMİR: Pireler Tamara'yı çok sevmiştii... Ayrıca arılardan korunmak için de herhangi bir kıyafet giymedik çünkü ne kadar tehlikeli olabileceklerinden haberimiz yoktu.

BİR ALTIN KURALDAN BAHSEDİYORSUNUZ, BALIN YARISINI ARILAR İÇİN BIRAKMaktan. BUNU FİLMİ ÇEKMEYE BAŞLAMADAN ÖNCE BİLİYOR MUYDUNUZ?

TAMARA: Hatidze aslında bunu bize hiç açıkça anlatmadı. Biz gözlemleyerek böyle bir kuralı olduğunu fark ettik.

LJUBO: Hatidze eğer bütün balı alırsa arıların öleceğini biliyordu. Bu kurala sadece o uyuyordu ve bu bizim için çok önemliydi. Benim Birleşmiş Milletler gibi kurumlarda 20 yıllık bir geçmişim var ve BM'nin hedeflerinden biri de kullanıcılar (insanlar, çoğunlukla erkekler) ve sağlayıcılar (doğa veya bölge) arasında faydaların eşit paylaşılması. Eşit paylaşım, bir tür ya da ekosistem tarafından sağlanan bir kaynak kullanılıyorsa, bu ekosistemin geleceği düşünülme zorundadır. Hatidze'den gördüğümüz çoğu şey bu kurallarla örtüşüyordu.

TAMARA: Bunların hepsi kapitalizmin sembolü. Hüseyin'in ailesi de kapitalist dünyayı temsil ediyor. Kullanabileceğin maksimum kaynağı kullanıp bunun gelecek jenerasyonları nasıl etkileyeceğini düşünmemek.

LJUBO: Bu bence politikanın da ötesinde, çok daha basit ilkelere dayanıyor.

BELLİ Kİ ÇOK KÜÇÜK VE GÜVENİLİR BİR EKİPLE ÇALIŞTINIZ. EKİBİ DAĞIN TEPESİNDE KAMERALARIN ETRAFINDA ARILAR UÇUŞURKEN ÇALIŞMAYA NASIL İKNA ETTİNİZ?

TAMARA: Çok küçük bir ekiptik, en fazla dört kişi oluyorduk. Çekim gününe göre bazen üç veya iki kişi bile olduğumuz oluyordu.

SAMİR: Çalışma şartları çok zorluymuştu: Hatice'nin bütün hayatını bu terkedilmiş köyde yaşayarak annesine bakmış olması, modern bir yerleşim alanında yaşamayı reddetmesi.

TAMARA: Gördüklerimiz bizim için çok yeniydi ve herşey bir anda gelişti. Akışına bıraktık ve ekbimizle elimizden gelenin en iyisini yapmaya karar verdik.

LJUBO: Ama çekimin sonlarına doğru gelmeye başlayınca alıştık ve süreçten çok keyif almaya başladık.

HATİDZE'NİN GÜVENİNİ KAZANMAK ZOR MUYDU?

TAMARA: Bu kadar hızlı bize güveneceğini ve açılacağını beklemiyorduk. En büyük hayali bir gün bir gazetecinin gelip televizyon için dağlarda etrafında dolaşıp, balla çalışırken hikayesini çekip, anlatması olduğunu söyledi. Onun için, hayalini gerçekleştiriyorduk ve o nedenle bize tamamen açıldı. Hikayesini duyurmak istedi, yabancı bal arıcılığı yapan son insanlardan biri olduğunun farkındaydı. Çekimin son zamanlarında çok yakınlaştık. Hatidze'nin gülerken, dans ederken, kahkaha atarken o kadar çok görüntüsü var ki... Tıpkı bir aile gibi olduk.

HATİDZE FİLMİ İLK GÖRDÜĞÜNDE NASIL TEPKİ VERDİ?

TAMARA: Sanırım mutluymuştu, ama kendini ekranda gördüğü için şaşkınlığı daha çok.

SAMİR: Hatırlatayım, orada televizyon yok, elektrik yok... Hiçbir şey yok.

HATİDZE VEYA HÜSEYİN KAVGA SÜRECİNDE TARAF TUTMANIZI BEKLEMİŞ MİYDİ?

SAMİR: Sanırım bizden hiçbir şey beklemiyorlardı. Aile ilk geldiğinde, ne olacağını bilmiyorduk. Üç ay sürdü Hüseyin ve ailesiyle yakınlaşmamız, ama yavaş yavaş başladık. Arılar üzerinden kavga başladığında ve Hatidze "Bunu yapmamalısın" dediğinde....

TAMARA:kısaca Hatidze'nin arılarını öldürdüğünü Hüseyin'e söylememiz gerekti. Bütün olayı anlamak ve çekebilmek için Hüseyin ve ailesine yaklaşmamız gerektiğini anladık.

TAMARA: İlk anlaşmazlıkları başladığında biz orada değildik, gelişimini çekebildik sadece. Yavaş yavaş kavga etmeye başladılar, ama anlaşmazlıkları büyüdü. Bu süreçte biz sadece Hatidze'yi çekiyorduk, Hüseyin ve ailesi için yoktuk. Önlerindeki probleme odaklılardı. Hatidze, Hüseyin'i yanına çekti ve "Bak, arılara naptın" dedi, probleme o kadar odaklılardı ki bize dikkatlerini vermiyorlardı.

SAMIR: Sonunda, Hüseyin ve ailesi bize Hatidze'den daha çok açıldı. Çok yalnızlardı ve bizi ailelerine kabul ettiler bir anlamda.

LJUBO: Hüseyin ve ailesini umursayan kimse yok, tek başlarındalar. Hala ziyarete gidiyoruz, Hüseyin'in eşi sekizinci çocuğunu bekliyor. Daha geçen hafta gittik ziyarete.

ÇEKMEŞİ EN ZOR SAHNELER HANGİLERİYDİ?

LJUBO: Hatidze ve annesinin ilişkisini ve iletişimini çekmek gerçekten çok zordu.

SAMIR: Bazen sadece kamerayı duvara çevirmek zorunda kalıyordum.

TAMARA: Bazen kendimi dışarıdan gelmiş, evlerine girmiş bi yabancı gibi hissediyordum. Bazı olaylarda utanıyorsun, sanki aile içi kavgada olmaman gerekiyor gibi hissediyorsun. Ama çekmeye devam etmen lazım.

SAMIR: Dil bariyeri bazı durumlarda daha kolaylaştırdı durumu sanırım. Görüntü yönetmenimiz Türkçe konuşuyor, ama onların konuştuğu çok daha eski, farklı bi Türkçe ağız, Osmanlı lehçesi gibi. Artık kullanılmıyor. Modern Türkçe onlar için geçerli değil.

LJUBO: Dilini anlamadığımız durumlarda çekim yapıyorduk, empatisini kurmamız gerekiyordu.

TAMARA: Bir kere anlamamıştık ama kavgalarına şahit olmuşuz ve çekmişiz. Hatidze Makedonca da konuştuğu için açıklayabilmişti bize bazı senaryoları.

ÇEKİM SÜRECİNDEKİ DİL BARIYERİNDEN BİRAZ DAHA BAHSEDEBİLİR MİSİNİZ?

TAMARA: Bir konuda çok yardımcı oldu, hepimiz arılar üzerinden kavga ediyorduk ama birbirimizin ne dediğini bilmiyorduk. Gördüğümüz şeylere daha objektif bakmamıza neden oldu ve bunun sonucu olarak çok enteresan ve güçlü taraflarını gördük.

LJUBO: Mesela Hatidze annesine "Yazı bekliyoruz" dediğinde, annesi "Çok fazla kış geçti." diye cevap vermişti...

TAMARA: O bizim için gerçekten paha biçilemezdi. Bu insanlar cahiller, hiçliğin ortasında yaşıyorlar ama çok güçlü şeyler söylüyorlar.

HATİDZE İLE ZAMANINIZDAN NE ÖĞRENDİNİZ?

SAMIR: Benim için çok enteresandı. Ben görüntü yönetmeniyim, biyolog değilim. Hatidze'nin ilk defa arı kovanlarını açtığında çekim yapıyorduk, o kadar yeni bir şeydi ki benim için. Hatta bir sefer,

bir hafta önce açtığımız kovani tekrar açmıştık, bir önceki açışımızdan daha fazla bal vardı, daha zengindi. Ama başka bir kovanda, daha az bal vardı. Ben de, Hatidze'ye sormuştum, neden bunda daha fazla var, bunda daha az diye. O da demişti ki "Zengin aileler ve fakir aileler vardır ya böyle." Ben de o zaman anladım, kovandaki arılar tam olarak aile gibi yaşıyor: insanlar gibi! Çalışanlar, evi koruyanlar, anne, kraliçe anne, hepsi...

TAMARA: Bu yeni bir şey değil, insanlar ve hayvanlar arasındaki sembolik bağlantıdan bahsediyorum. Bana enteresan gelen, Hatidze'nin bunun tamamen farkında olması. Bizim jenerasyonumuzdaki insanların okuması lazım, televizyonda izlemesi lazım "Gerçekten arılar, insanlar gibi davranıyor!" dememiz için. Ama bu kadının bu bilginin farkında olması, diğer canlılara saygısı o kadar mütevazı bir şey ki... Bizim bu bilgilere nasıl eriştiğimizi düşünüyor. Umarız ki Hatidze'nin hikayesi, insanların hayata bakışında bir değişiklik tetikler, doğa ve insanlık arasındaki ilişkiyi tekrar düşünündürür ve içlerindeki güçlü bireyi aramalarına destek olur. Bu muhteşem kahramaninki gibi.

LJUBO STEFANOV / YÖNETMEN

Ljubo, Skopje'de 1975'te doğdu. 20 senelik insan gelişimi ve doğayla ilgili belgesel ve iletişim konseptleri yapımı, yürütümü geçmişi var. Çalıştığı Kurumlar arasında, Birleşmiş Billetler ajanslarından Euronatur, Swisscontact vs. var ve önceki yapımları arasında "The Noisy Neighbors" (2005) ve "Lake of Apples" (2017) var.

TAMARA KOTEVSKA / YÖNETMEN

Tamara, Makedonya'da 9 Ağustos 1993'te doğdu. Trice Films ve Skopje the Faculty of Dramatic Arts destekli mezuniyet belgeseli Studants (49') ile Tamara Tirana Uluslararası Belgesel Festivalinde En İyi Balkan Film ödülünü kazandı. Hem yazarlığını, hem yönetmenliğini yaptığı, ilk ekoloji bazlı belgeseli UNDP destekli Lake of Apples (27'), International Nature Namur Festival'da oynadıktan sonra, Fransa'da the Prix de l'environnement (2017) ödülünü ve Brno, Çek Cumhuriyeti'nde T-Festival'de Perseus ödülünü aldı.

ATANAS GEORGIEV / YAPIMCI / KURGU

Atanas Georgiev 1977 yılında, o zamanlar Yugoslavya olan Skopje, Makedonya'da doğdu. Atanas, fx3x.com şirketinin yan şirketleri olan Trice Films ve Film Trick yapım şirketlerinin sahibi. Uzun metraj filmlerin kurgusunu yaparak kazandığı parasını, inandığı belgesellere yatırıyor. Seneler boyu uğraştığı ve akciğer embolisi yaratan ilk yapımı Cash & Marry, ona uluslararası ödüller ve tanınırlık verdi.

